

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Zuid-Hollandse bestemmingsplannen

Porrey, P.

Citation

Porrey, P. (1979). Zuid-Hollandse bestemmingsplannen. *Acta Politica*, 14: 1979(3), 408-410.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451981>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451981>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

zo actuele vraagstuk van de herstelbetalingen door middel van annexatie van een stuk Duits grondgebied (p. 707). De auteurs zullen wel gelijk hebben als zij suggereren dat het parlement er weinig voor gevoelde: het zwijgen was opvallend, sinds het kabinet de publieke opinie had gemobiliseerd om het de thermometer aan te leggen — vóór er een uitspraak van het parlement zou kunnen vallen.

Stelden de Staten-Generaal zich tamelijk passief op tegenover de daadkracht der regering — een paar uitzonderingen zijn te belangrijk om niet te noemen. Dit geldt in de eerste plaats de vernietigende beoordeling van de Regeringsvoorlichtingsdienst ('oog en oor') voor zover die zich op het pad van de politieke propaganda had begeven. Hier leed Schermerhorn inderdaad een nederlaag. Voor de voorlichting heeft het kamerdebat een gunstig effect gehad, nadat de commissie-Van Heuven Goedhart de filosofie van die voorlichting aan een gezondheidskuur had onderworpen.

Ernstiger en belangrijker was het optreden van het parlement inzake de Indonesische kwestie. Het heeft het kabinet verhinderd voorstellen te doen, die haar in conflict zouden brengen met de (vooroorlogse) meerderheid van de Staten-Generaal. 'Het is opvallend', zei Schermerhorn half april 1946 op de Hoge Veluwe tot de Indonesische delegatie, 'hoezeer wij beide in een vergelijkbare situatie verkeren. Wanneer gij ons tot onaanvaardbare voorstellen zoudt brengen, komt er in Nederland een andere regering, waarvan gij niets te verwachten hebt. Omgekeerd, wanneer gij met onaanvaardbare voorstellen in Indië terugkomt, zou dit, naar wij beseffen, het heengaan van Sjahrir kunnen betekenen. In beide gevallen zou het neerkomen op geweld en chaos... Wij moeten daarom proberen elkaar geen stok tussen de benen te steken' (p. 648).

Ik moet het bij deze enkele kanttekening laten. Het boek van Duynstee en Bosmans is niet een meeslepend geschrift geworden; het is hier en daar ook aanvechtbaar in zijn overigens voorzichtige conclusies. Maar het biedt een degelijk en betrouwbaar overzicht, dat van ieder, die beseft hoeveel arbeid er achter steekt, respect verdient. Stellig: een boek dat niemand ongelezen kan laten die zich voor deze periode interesseert.

N. Cramer

Mr. A. V. van den Berg en mr. B. Ph. Bouwman-Geeraedts, **Zuid-Hollandse bestemmingsplannen**, 1978.

In de serie publicaties, die onder auspiciën van 'planologische juristen' van het Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting wordt uitgegeven, is in maart/april 1978 verschenen 'Zuid-Hollandse bestemmingsplannen', een analyse van 1033 bestemmingsplannen door mr. A. V. van den Berg en mr. M. B. Ph. Bouwman-Geeraedts. De bedoeling van de kwantitatieve analyse was om daaruit conclusies te kunnen trekken, die van belang zouden zijn voor de bestuurlijk-juridische aspecten van bestemmingsplannen. Nu een wetsontwerp tot wijziging van de wet op de ruimtelijke ordening bij de Staten-Generaal aanhangig is, kan een dergelijke analyse van invloed zijn op de besluitvorming. De invloed is er zeker geweest, nu door de onderzoekers op spectaculaire wijze via persberichten de naar hun mening gevonden resultaten in de openbaarheid zijn gebracht. Helaas is deze methode van publiceren bedenkelijk, omdat daarmee resultaten van niet onbestreden gebleven wetenschappelijk werk de politieke besluitvorming een quasi-

wetenschappelijke onderbouwing geven, terwijlde polemiek in vakbladen onopgemerkt dreigt te blijven. Het is mij onbegrijpelijk, dat een vakgroep van de juridische faculteit in Leiden voor een dergelijke onwetenschappelijke presentatie groen licht geeft. Eerlijkheidshalve moet ik mijzelf in zoverre relativiseren, dat ik mij in mijn dagelijks werk als hoofd van de griffie-afdeling waar de besluitvorming op provinciaal niveau inzake bestemmingsplannen wordt voorbereid in hoge mate aangesproken heb gevoeld door het rapport. Helaas is mij door de onderzoekers niet de gelegenheid geboden tevoren kennis te nemen van de resultaten van werk, dat zij maandenlang binnen het provinciehuis ongestoord en in volle openheid hebben kunnen verrichten.

Nu het onderzoek zelf. Motief voor het onderzoek is geweest, dat voor het doen van verantwoorde voorstellen tot wijziging van de bestemmingsplanprocedure gegevens over het feitelijk verloop daarvan noodzakelijk zouden zijn. Enige jaren geleden hebben Pronk en Van den Berg een voorzet gegeven in een onderzoek naar de effectiviteit van het Kroonberoep bij bestemmingsplannen (zie *Bouwrecht* 1975, blz. 644 e.v.). Het hier besproken onderzoek gaat verder, nl. om het resultaat van de procedure voor appellanten, en naar de duur van de procedure in al haar fasen (gemeente, provincie, Kroon) via een onderzoek in de ter provinciale griffie en bij de inspectie ruimtelijke ordening aanwezige dossiers van Zuid-Hollandse bestemmingsplannen. Het dossieronderzoek vond plaats aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst met gelimiteerde antwoordmogelijkheden per vraag, hetgeen inschakeling van betrekkelijk ondeskundige onderzoekers (studenten) mogelijk maakte. Een andere begrenzing is, dat alleen bestemmingsplannen zijn onderzocht waarover Gedeputeerde Staten in het kader van hun goedkeuringsrecht een besluit hadden genomen, verder is de tijdsperiode genomen van augustus 1965 (tijdstip in werking treden wet op de ruimtelijke ordening) tot omstreeks maart 1977. Onderzoekers 'signaleerden' (?) in die periode 1635 bestemmingsplannen waarvan er om uiteenlopende redenen 602 (!) afvielen. Het rapport zegt voorts dat er over 191 plannen nog geen G.S.-besluit was genomen, zodat er in principe tegen 1444 plannen Kroonberoep kon worden ingesteld, hetgeen in 250 gevallen ook geschiedde. Het rapport bevat een uitvoerige, maar mijns inziens weinig overzichtelijke verantwoording van de onderzoeksresultaten per vraag en eindigt in hoofdstuk 6 met een zeer groot aantal conclusies, waar ik op vele punten vraagtekens bij zet. Vraagtekens worden overigens ook heel klemmend gezet door drs. A. M. M. Keijzers in *Bouwrecht* 1978, blz. 819 e.v. en door mr. W. M. P. M. Weerdesteijn in de *Nederlandse Gemeente* 1978, blz. 379 e.v. en blz. 439 e.v.

Een enkele conclusie over de provinciale fase vermeld ik nog. De provinciale procedure zou vooral gericht zijn op coördinatie en controle op de plankwaliteit. De rechtsbescherming van de burger komt op de tweede plaats. Ik kan mij daar wel in vinden, maar dat moet niet leiden tot de conclusie, dat dus het Kroonberoep niet moet worden afgeschaft, maar tot de stelling, dat — als het Kroonberoep wordt afgeschaft — op het provinciale niveau meer aandacht voor de rechtsbescherming nodig is.

Het gehele onderzoek overziende, vind ik de poging tot een kwantitatief-juridisch onderzoek zeer prijzenswaardig. Veel te weinig wordt op dat gebied nog gedaan. Maar het blijkt ook wel verschrikkelijk moeilijk te zijn. Ik heb zelf een soortgelijk project 'terugtrek van de wetgever' (zie het boekje van M. P. C. van Schendelen, *Terugtrek van de wetgever*) mede begeleid. Omdat ik van de drie begeleiders (Burken, van Schendelen en ik) de meeste en ook de meest gevarieerde ambtelijke er-

varing had, heb ik voortdurend moeten uitleggen wat bepaalde items nu in de praktijk waren, regelingen of beschikking. Medeverantwortelijkheid voor genoemde publicatie durfde ik niet aan, omdat de uit het materiaal getrokken conclusies geen recht deden aan de mogelijke verklaringen voor gevonden relaties. Eenzelfde gevoel als ik toen had, bekruipt me bij deze publicatie. Hoewel een der onderzoekers enkele jaren ervaring bij een stedenbouwkundig bureau heeft opgedaan, vraag ik mij toch af, of de resultaten niet teveel gepresenteerd zijn vanuit theoretische modellen, die de onderzoekers in hun hoofd hadden. Het artikel van Keijzers bevestigt mij in deze indruk. Het is daarom extra jammer, dat de onderzoekers het concept-rapport niet met betrokken ambtenaren van verschillende bestuurlagen hebben doorgesproken.

P. Porrey

Martin Wight (ed. and introd. Hedley Bull), *Systems of States*, Leicester (Leicester University Press), 1977, -232 pp., £ 7.00.

Martin Wight (ed. Hedley Bull, Carsten Holbraad), *Power Politics*, Leicester (Leicester University Press), 1978, -317 pp., £ 7.50.

In de academische literatuur over de internationale en buitenlandse politiek nemen de Amerikaanse bijdragen, zeker in kwantitatief opzicht, een overheersende positie in. Hierdoor dreigt wel eens te worden vergeten dat niet alle engelstalige literatuur in dit vakgebied van Amerikaanse herkomst is, en dat ook niet alle engelstalige literatuur gemodelleerd is naar een van de toonaangevende Amerikaanse benaderingen. Met name de Britse beoefening van de wetenschap der internationale politiek onderscheidt zich in een aantal opzichten van de Amerikaanse. Zo hebben enkele vooraanstaande leden van het eormalige British Committee on the Theory of International Politics in 1966 een bundel uitgegeven waarin ze verklaren dat de Engelsen eerder de historische, normatieve, filosofische, en 'fundamentele' aspecten van de internationale politiek bestuderen dan de actuele, wetenschappelijke, methodologische, en beleidsmatige kant van de zaak.¹ Opvallend is ook de kritiek die soms van Engelse zijde wordt geleverd op de Amerikaanse aanpak van de internationale betrekkingen. De Londense professor F. S. Northedge heeft niet zo lang geleden bijvoorbeeld de studie van de transnationale politiek getypeerd als een Amerikaanse illusie over de gunstige uitwerking van grensoverschrijdend verkeer op de inrichting van staat en internationale samenleving.² De meest uitgesproken vertegenwoordiger van deze Britse traditie was ongetwijfeld Martin Wight. Teneinde zijn hier te bespreken werk in het juiste daglicht te stellen kan een korte biografische notitie geen kwaad.

Martin Wight (1913-1972) genoot een opleiding als historicus te Oxford, werkte na de oorlog aanvankelijk voor het Royal Institute of International Affairs, was vervolgens als lector in de internationale betrekkingen verbonden aan de London School of Economics and Political Science, en vanaf 1961 als hoogleraar geschiedenis aan de splinternieuwe University of Sussex. Op deze universiteit was hij tevens dekaan van de School of European Studies; een enigszins verrassende positie voor iemand die liever colleges gaf over de Perzische oorlogen of over Dante dan over de perikelen van de jonge Europese gemeenschap. Wight's visie op de internationale politiek was sterk beïnvloed door zijn persoonlijke opvattingen op godsdienstig en ethisch gebied. Als toegewijd christen meende hij geen hoop te mogen

hebben op verbetering van en vooruitgang in de wereld. Christelijke doctrines die daar anders over leren wees hij als verbasteringen van de hand. Met name in de sfeer van de internationale politiek achtte Wight geen enkele wezenlijke vooruitgang mogelijk. Bij ontstentenis van zoiets als een wereldregering — en over de ontwikkeling daarvan koesterde Wight geen illusies — behoren oorlogen volgens hem tot het normale internationale gedragspatroon, ze zijn welbeschouwd even onvermijdelijk als eb of vloed. Bepaalde oorlogen kunnen misschien voorkomen worden, maar uiteindelijk is de internationale samenleving gedoemd om gebukt te blijven, zo niet te bezwijken, onder het geweld van steeds omvangrijker wordende vernietigingsoorlogen. Wat dit betreft, zo heeft Wight geopperd, stemt de 'occult and terrible law of the violent destruction of the human species' van de reactionaire Franse diplomaatschrijver François de Maistre beter met de werkelijkheid overeen dan de speculaties van allerlei montere vooruitgangsfilosofen.³

Wight's religieus geïnspireerde, uitermate pessimistische kijk op de wereld bracht hem ertoe om consequent elke vorm van militaire dienst, ook tijdens de Tweede Wereldoorlog, te weigeren — vechten heeft immers geen zin —, maar ook in het wetenschappelijke vlak heeft zijn fatalistisch aandoende wereldbeschouwing doorgewerkt, zij het indirect. Aangezien Wight oorlog als een integraal onderdeel van het internationaal systeem beschouwde, toonde hij de grootst mogelijke scepsis ten aanzien van theorieën waarin oorlog als een ontsparing van het normale patroon wordt beschouwd, of waarin allerlei maatschappelijke ontwikkelingen worden opgevoerd die de kansen op oorlog wezenlijk zouden verkleinen. Noch wetenschappelijke vooruitgang, noch de enorme groei van verkeers- en communicatiemiddelen, noch ook de expansie van democratie of publieke opinie zijn volgens Wight bij machte de internationale politiek in fundamenteel opzicht te transformeren. Evenmin heeft de aanwezigheid van kernwapens wat dit betreft principiële veranderingen teweeg gebracht. In een nucleaire wereld duiken weliswaar alternatieve vormen van conflict op (zoals guerilla- en propaganda-oorlogen), maar, zo stelt Wight: '... every great power, both government and people, fears atomic warfare less than it fears the consequences of not using it in certain circumstances against the potential enemy' (*Power Politics*, p. 142). Nog afgezien van het feit dat de alternatieve conflictvormen tussen nucleair bewapende mogendheden niet nieuw zijn, acht Wight dus ook het kernwapen zelf 'bruikbaar' en als zodanig niet revolutionair. Wight's perceptie van de internationale politiek als een soort eeuwigdurende getijdebeweging stelde hem in staat om talrijke parallellen te trekken tussen ontwikkelingen vroeger en ontwikkelingen nu. De verdeling van de wereld in invloedssferen bijvoorbeeld, de collectieve veiligheidsgedachte, topconferenties, congresdiplomatie, en wapenwedlopen zijn, zoals hij in *Systems of States* en *Power Politics* aantoonde, regelmatig terugkerende verschijnselen in het internationale bestel, en niet zoals sommige auteurs wel eens beweren, specifieke kenmerken van het hedendaagse tijdvak. Ook transnationale conflicten, 'linkages', en wat wel genoemd wordt 'protracted warfare' behoren volgens Wight tot de standaarduitrusting van de internationale politiek der mogendheden. Wat dit betreft is hij beslist even bij de tijd als de uitvinders van allerlei nieuwe paradigma's, zonder ondertussen in hun modieuze jargon verzeild te raken. Wight weet zijn betoog met veel lezenswaardige historische excursies op te bouwen; geconstateerd mag worden dat zijn conservatieve interpretatie van de internationale politiek in combinatie met zijn indrukwekkende historische kennis een waardevolle bijdrage levert tot de *geschiedenis* van het (westerse) internationale systeem.